

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	2
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ	2
ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ	5
I семестр	5
Розділ I. АНІМАЛІСТИЧНИЙ ЖАНР	5
Урок 1. Зародження анімалістичного жанру. Творча робота «Первісні художники»	5
Урок 2. Форма і пластика тварин. Творча робота «Тварини в скульптурі»	7
Урок 3. Образи тварин у мистецтві (у живописі та ДПМ). Творча робота «Ілюстрування літературного твору»	9
Розділ II. ПЕЙЗАЖ	11
Урок 4. Широкі простори. Творча робота «Пейзаж у графіці»	11
Урок 5. Гірський краєвид. Творча робота «Гірська країна»	13
Урок 6. Морська далечінь. Творча робота «Морський пейзаж у нюансному або контрастному колориті»	15
Урок 7. Міста і села в пейзажі. Творча робота «Моє місто (село)»	17
Урок 8. Фантастичний пейзаж. Творча робота «Галактичний пейзаж» («Фантастичне місто»)	19
Розділ III. ПОРТРЕТ	21
Урок 9. Різновиди портретів. Творча робота «Автопортрет», «Портрет літературного героя»	21
Урок 10. Портрет у профіль. Творча робота «Портрет однокласника»	25
Урок 11. Подвійний портрет. Творча робота «Портрет моїх батьків»	27
Урок 12. Груповий портрет. Творча робота «Портрет моїх друзів»	29
Урок 13. У колі сім'ї. Творча робота «Сімейний портрет у камерній атмосфері»	31
Урок 14. Автопортрет. Творча робота «Мій автопортрет»	33
Урок 15. Дружній шарж. Творча робота «Я бачу тебе таким»	35
Урок 16. Перевірте свої досягнення. Творча робота «Пори року»	37
II семестр	39
Розділ IV. ПОВУТОВИЙ ЖАНР	39
Урок 17. Сюжети картин побутового жанру. Творча робота «Інтер'єр казкового палацу»	39
Урок 18. Домашній інтер'єр. Творча робота «Кутювий інтер'єр моєї кімнати»	41
Урок 19. Танці та спорт. Творча робота «Танцювальні та спортивні сюжети»	43
Урок 20. На відпочинку. Творча робота «Родина на відпочинку»	45
Розділ V. НАТЮРМОРТ	47
Урок 21. Чарівний світ речей. Творча робота «Композиція „Овочі та фрукти“»	47
Урок 22. Старовинний натюрморт. Творча робота «Посуд на столі»	49
Урок 23. Сервірований стіл. Творча робота «Натюрморт із їжею»	53
Урок 24. Атрибути мистецтва. Творча робота «Речі художника»	55
Урок 25. Квітковий натюрморт. Творча робота «Малюю квіти»	57
Розділ VI. ІСТОРИЧНИЙ ЖАНР ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ	59
Урок 26. Історичний жанр. Творча робота «Ілюстрування творів Т. Шевченка в техніці гризайлю»	59
Урок 27. Міфологічний жанр. Творча робота «Ілюстрація до міфологічного твору»	61
Урок 28. Міфи рідного краю. Творча робота «Українська міфологія»	63
Урок 29. Релігійний (біблійний) жанр. Творча робота «Імітація мозаїки „Райські кущі“»	65
Урок 30. Фреска і вітраж у культових спорудах. Творча робота «Імітація вітража на біблійний сюжет»	67
Урок 31. Батальний жанр. Творча робота «Героям присвячується»	69
Урок 32. Битва на морі. Творча робота «Морський бій»	71
Урок 33. Жанри об'єднуються. Творча робота «Колаж»	73
Урок 34. Моя країна — Україна. Творча робота «Український стиль»	75
Урок 35. Перевірте свої досягнення. Творча робота «Жанри мистецтва»	77
ЛІТЕРАТУРА	

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Пропонуємо на допомогу вчителям методичні розробки уроків з образотворчого мистецтва для 6-го класу середньої школи за новою програмою Міністерства освіти і науки України та підручником «Образотворче мистецтво. 6 клас», рекомендованим наказом Міносвіти України від 07.02.2014 р. № 123 для використання у загальноосвітньому процесі (автори О. В. Калініченко й Л. М. Масол).

Запропоновані розробки уроків розраховані на учнів, які мають певні знання з образотворчого мистецтва: вже ознайомлені з видами образотворчого мистецтва, основами композиції, назвами художніх матеріалів та інструментів, художніх технік і послідовністю роботи під час малювання, ліплення, виготовлення аплікацій тощо.

Одним з найважливіших завдань навчання образотворчого мистецтва у 6-му класі є ознайомлення учнів з творчою працею художників у різних видах та жанрах образотворчого мистецтва — художніми інструментами і матеріалами, засобами виразності у графіці, живописі, скульптурі чи архітектурі. Якщо людина не розуміється на мові мистецтва, то не може адекватно сприймати це мистецтво. На це слід звертати увагу учнів під час їх роботи у різних видах образотворчої діяльності (образотворчій, декоративній, конструктивній). Плани-конспекти уроків, запропоновані у цьому посібнику, мають рекомендації щодо наочності до кожного уроку, необхідні схеми, кілька варіантів завдань для самостійної практичної роботи учнів.

Звертаємо увагу на те, що проведення фізкультхвилинки під час уроку в середній школі є важливим і для відпочинку учнів, і для їхнього налаштування на подальшу плідну працю; в якій саме частині уроку слід зробити таку перерву — учитель вирішує самостійно.

Орієнтовні плани-конспекти уроків у цьому посібнику побудовані таким чином, щоб учитель мав змогу використовувати запропонований нами матеріал повністю або частково (зважаючи на рівень навчальних досягнень учнів конкретного класу), доповнюючи його власними напрацюваннями та формами й методами роботи, урізноманітнюючи у такий спосіб навчально-виховний процес на уроках образотворчого мистецтва. В орієнтовному календарному плануванні зазначені не лише завдання кожного уроку та його тематика, а й матеріали, необхідні для роботи дітей за певною тематикою.

Для спрощення звітності вчителя плани-конспекти уроків, запропоновані у серії «Мій конспект», розташовані на перфорованих аркушах із полями для нотаток.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

Образотворче мистецтво. 6 клас. ЖАНРИ МИСТЕЦТВА

(35 годин на рік (1 година на тиждень), із них 4 години — резервний час)

№ з/п	Дата уроку	Тема уроку	Творча робота	Матеріали й інструменти
I СЕМЕСТР				
Розділ I. АНІМАЛІСТИЧНИЙ ЖАНР				
1		Зародження анімалістичного жанру	Малювання графічними матеріалами «Первісні художники»	Графічні матеріали (вугілля, пастель, сангіна), прості олівці, гумки, акварель, пензлі, альбоми, аркуші тонованого паперу
2		Форма і пластика тварин	Створення рельєфного зображення реальної або фантастичної тварини «Тварини в скульптурі»	Альбоми, прості олівці, гумки, пластилін, картон 15 × 15 см, стеки, порожні стрижні від кулькових ручок, зубочистки
3		Образи тварин у мистецтві (у живописі та ДПМ)	Малювання фарбами «Ілюстрування літературного твору»	Прості олівці, гумки, акварель, гуаш, аркуші паперу, пастель, кольорові олівці
Розділ II. ПЕЙЗАЖ				
4		Широкі простори	Малювання олівцями «Пейзаж у графіці»	Кольорові олівці, аркуші паперу, пастель, аркуші тонованого паперу
5		Гірський краєвид	Малювання пастеллю або крейдою «Гірська країна»	Пастель, аркуші тонованого паперу, кольорова крейда

№ з/п	Дата уроку	Тема уроку	Творча робота	Матеріали й інструменти
6		Морська далечінь	Малювання аквареллю «Морський пейзаж у нюансному або контрастному колориті»	Акварель, аркуші паперу для акварелі (торшон), пензлі
7		Міста і села в пейзажі	Створення декоративної композиції із застосуванням стилізації «Моє місто (село)»	Альбоми, гуаш, пензлі, прості олівці, гумки, лінійки
8		Фантастичний пейзаж	Аплікація з кольорового паперу «Галактичний пейзаж» («Фантастичне місто»)	Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА, пензлі для клею, гуаш, фломастери, маркери, аркуші паперу формату А1
Розділ III. ПОРТРЕТ				
9		Різновиди портретів	Малювання аквареллю «Автопортрет» («Портрет літературного героя»)	Альбоми, прості олівці, гумки, акварель, пензлі
10		Портрет у профіль	Створення рельєфу у вигляді камеї з пластиліну «Портрет однокласника»	Стеки, дощечки для ліплення, пластилін, прості олівці, гумки, аркуші картону, альбоми
11		Подвійний портрет	Малювання фарбами «Портрет моїх батьків»	Альбоми, гуаш, пензлі
12		Груповий портрет	Створення групової скульптури з пластиліну «Портрет моїх друзів»	Кольоровий пластилін, стеки, дощечки для ліплення
13		У колі сім'ї	Малювання аквареллю «Сімейний портрет у камерній атмосфері»	Альбоми або аркуші паперу для акварелі, акварель, пензлі
14		Автопортрет	Малювання олівцями та пастеллю «Мій автопортрет»	Кольорові олівці, пастель, альбоми, люстерка
15		Дружній шарж	Карикатурне зображення однокласника для шкільної стіннівки графічними матеріалами «Я бачу тебе таким»	Олівці, фломастери, аркуші паперу
16		Перевірте свої досягнення	Створення незвичними матеріалами колективної роботи «Пори року»	Різноманітний сипкий матеріал (гречка, манка, сіль, пшоно і т. ін.), клей ПВА, пензлі для клею, альбоми
II СЕМЕСТР				
Розділ IV. ПОВУТОВИЙ ЖАНР				
17		Сюжети картин побутового жанру	Малювання олівцями «Інтер'єр казкового палацу» (фронтальний вид)	Прості олівці, кольорові олівці, гумки, лінійки, альбоми
18		Домашній інтер'єр	Малювання аквареллю «Інтер'єр моєї кімнати» (кутовий вид)	Прості олівці, гумки, лінійки, акварель, альбоми
19		Танці та спорт	Створення рельєфного зображення в техніці аплікації або ліплення «Танцювальні та спортивні сюжети»	Кольорові квадрати 9 × 9 см, ножиці, альбоми, клей ПВА, пензлі для клею, картон 15 × 15 см, прості олівці, гумки, кольорові олівці, фарби, пензлі, пластилін, стеки, дошки для ліплення, аркуші паперу формату А1
20		На відпочинку	Малювання фарбами в імпресіоністичному стилі «Родина на відпочинку»	Гуаш, альбоми, пензлі
Розділ V. НАТЮРМОРТ				
21		Чарівний світ речей	Створення натюрморту в техніці аплікації «Композиція „Овочі та фрукти“»	Альбоми, кольорові рекламні проспекти, ножиці, клей ПВА, пензлі для клею, цупкий картон

№ з/п	Дата уроку	Тема уроку	Творча робота	Матеріали й інструменти
22		Старовинний натюрморт	Малювання натюрморту графічними матеріалами «Посуд на столі»	Прості олівці, альбоми, гумки, набори геометричних фігур (із кольорового паперу), гуаш, пензлі
23		Сервірований стіл	Малювання натюрморту в інтер'єрі графічними матеріалами або аквареллю «Натюрморт із їжею»	Прості олівці, гумки, кольорові олівці, акварель, пензлі, графітні олівці, альбоми
24		Атрибути мистецтва	Малювання натюрморту фарбами «Речі художника»	Альбоми, палітри, пензлі, акварель, ліхтарики
25		Квітковий натюрморт	Створення декоративного квіткового натюрморту фарбами «Малюю квіти»	Акварель, пензлі, альбоми
Розділ VI. ІСТОРИЧНИЙ ЖАНР ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ				
26		Історичний жанр	Створення фарбами композиції на історичну тему «Ілюстрування творів Т. Шевченка в техніці гризайлю»	Прості олівці, гумки, акварель, альбоми, пензлі, палітри
27		Міфологічний жанр	Малювання фарбами «Ілюстрація до міфологічного твору»	Прості олівці, гумки, кольорові олівці, фарби (гуаш або акварель), пензлі, альбоми
28		Міфи рідного краю	Створення з пластиліну або глини скульптурного образу фольклорного або міфологічного персонажа вітчизняних легенд і міфів «Українська міфологія»	Пластилін, глина, стеки, дощечки для ліплення, природний матеріал <i>(на вибір учителя або учнів)</i>
29		Релігійний (біблійний) жанр	Створення декоративно-мозаїчної композиції у різних техніках «Імітація мозаїки „Райські кущі“»	Прості олівці, гумки, тонований картон, клей ПВА, пензлі для клею, ножиці, кольоровий папір, яєчна шкаралупа, гуаш
30		Фреска і вітраж у культових спорудах	Створення ескізу вітража у різних техніках «Імітація вітража на біблійний сюжет»	Прості олівці, гумки, альбоми, акварель, пензлі, чорні фломастери, альбомні аркуші, аркуші чорного картону, клей ПВА, пензлі для клею, ножиці, ножі для паперу, лінійки, кольоровий папір, шматки скла 2 × 3 см, контур для вітражних фарб, вітражні фарби, гуаш
31		Батальний жанр	Створення композиції графічними матеріалами «Героям присвячується»	Графічні матеріали (вугілля, пастель, чорні олівці), гумки, альбоми
32		Битва на морі	Створення композиції у різних техніках «Морський бій»	Прості олівці, гумки, лінійки, акварель, альбоми
33		Жанри об'єднуються	Створення декоративного панно у різних техніках «Колаж»	Альбоми, ручки, аркуші паперу формату А3, фарби, тканина, різноманітний сипкий матеріал, ножиці, кольоровий папір, прості олівці, гумки
34		Моя країна — Україна	Створення стилізованого декоративного панно у різних техніках «Український стиль»	Акварель, гуаш, пензлі, аркуші паперу формату А2, кольоровий папір, клаптики тканини, нитки, ножиці; гуаш, волосінь, різноманітний сипкий матеріал (гречка, рис, горох, насіння соняшника), яєчна шкаралупа, картон, клей ПВА, пензлі для клею
35		Перевірте свої досягнення	Створення колективної роботи незвичними матеріалами «Жанри мистецтва»	Ручки, прості олівці, гумки, різноманітний сипкий матеріал (гречка, манка, сіль, пшоно і т. ін.), клей ПВА, пензлі для клею, альбоми

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

I СЕМЕСТР

Клас _____

Розділ I. АНІМАЛІСТИЧНИЙ ЖАНР

Урок 1. ЗАРОДЖЕННЯ АНІМАЛІСТИЧНОГО ЖАНРУ. ТВОРЧА РОБОТА «ПЕРВІСНІ ХУДОЖНИКИ»

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів із поняттями *жанр, анімалістичний жанр*, із художніми матеріалами й техніками;
- **розвивальна:** розвивати образне мислення учнів; активізувати ініціативу;
- **виховна:** стимулювати творчий потенціал учнів, естетичне сприйняття ними творів мистецтва й навколишнього світу; прищеплювати естетичний смак.

Оснащення

- **Матеріали й інструменти:** графічні матеріали (вугілля, пастель, сангіна), прості олівці, гумки, акварель, пензлі, альбоми, аркуші тонованого паперу.
- **Зоровий ряд:** репродукції творів мистецтва (Х. Хуан «Вершник», «Кінь»; Т. Шевченко «Костьол у Києві»; Ф. Матвеев «Пейзаж із пініями»; М. Ханак «Анімалістичні замальовки»; А. Дюрер «Заєць»; Ф. Марко «Синій кінь»; О. Лаптев «Начерки коней, що лежать», «Начерки лошади в різних позах»); фотозображення опішнянської кераміки, зразків наскального живопису, скульптурних робіт (Софія Київська, пам'ятник засновникам Києва); плакат «Етапи малювання тїл тварин».
- **Літературний ряд:** вірші О. Кушнера «Пісенька про картини», Є. Вінокурова «Печерна людина вчилася малювати».

Тип уроку: урок введення в тему.

ХІД УРОКУ

1. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

2. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГолошення теми уроку

Учитель. Мистецтво — це художня творчість узагалі. Коли говорять про види мистецтва, мають на увазі різні твори, що можуть бути об'єднані за якоюсь спільною для них ознакою — жанром.

Жанр — галузь образотворчого мистецтва, обмежена певним колом тем, предметів зображення, авторським ставленням до предмета. В образотворчому мистецтві жанр визначають насамперед за предметом зображення.

Із вірша дізнайтеся, які існують жанри мистецтв (*учитель декламує вірш О. Кушнера «Пісенька про картини»*).

Сьогодні ви ознайомитеся із жанром, у якому малювала ще первісна людина.

3. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

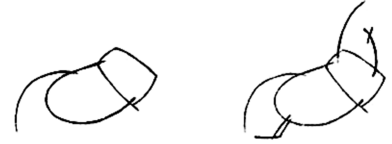
Учитель (*супроводжує розповідь демонструванням наочності; читає оповідання Є. Вінокурова «Печерна людина вчилася малювати»*). Невідомі художники часів палеоліту залишили на стінах печер Франції, Північної Іспанії зображення оленів, диких коней, зубрів, мамонтів, носорогів. Ці зображення й донині вважають кращими первісними творами анімалістичного жанру. Розглядаючи зображення тварин, зроблені прадавніми людьми, ми дивуємося не тільки великому почуттю форми, умінню передати рух, а й детальній поінформованості тодішніх художників про будову тіла зображуваних тварин. Первісні люди вважали, що, зобразивши тварину, над нею можна здобути владу. У Давньому Єгипті багатьох тварин уважали священними, навіть статуї богів мали звірині голови (зокрема, бог Анубіс, володар померлих, мав голову

шакала). Скульптори Давньої Ассирії створювали статуї могутніх биків, коней і левів у стрімкому русі. Образ тварини віддавна посів значне місце в образотворчому мистецтві — так з'явився анімалістичний жанр.

Анімалістичний жанр — жанр образотворчого мистецтва, що зображує тварин. Художників, які працюють у цьому жанрі, називають **анімалістами**.

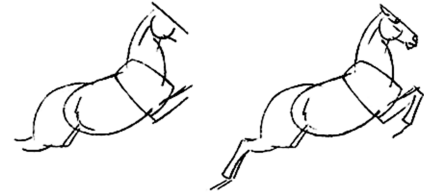
Найвідоміші художники-анімалісти — Хань Хуан (Китай, VIII ст.); А. Пізанелло, А. Дюрер (Західна Європа, епоха Відродження); В. Ватагін, І. Єфимов, Є. Чарушин, О. Лаптев (СРСР, XX ст.). Розмаїття природних форм завжди є джерелом ідей для створення картин.

Розгляньте роботи художника О. Лаптева. Зверніть увагу, як художник передає зовнішній вигляд, пластику коней і характерні риси побудови тіла тварин.

4. АКТУАЛІЗАЦІЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ

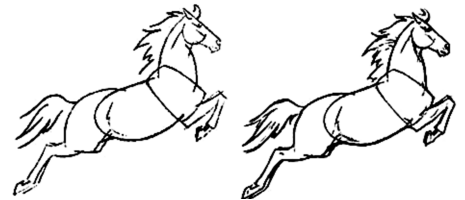
- ♦ Що таке *жанр*?
- ♦ Який жанр з'явився найпершим?
- ♦ Як називають художників, що зображують звірів і птахів?
- ♦ Що має враховувати художник-анімаліст, зображуючи звірів і птахів?
- ♦ Якими матеріалами зображений тигр на малюнку К. Фльорова (с. 11 підручника)?

5. САМОСТІЙНА ПРАКТИЧНА РОБОТА

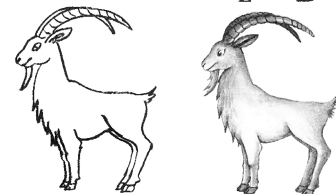
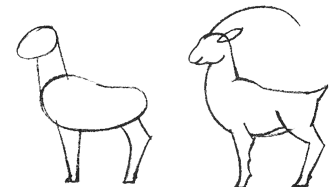
Навчальна вправа

- ♦ Проаналізуйте форми тіл тварин у підручнику (с. 8—10, 12—13) та на плакаті (*учитель демонструє наочність*) і зробіть олівцем в альбомах начерки однієї з них.

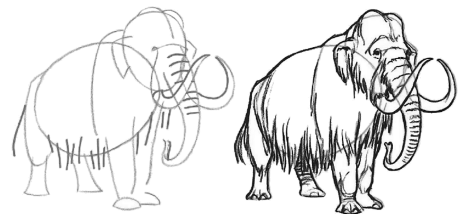
Творче завдання (групова робота)

- ♦ Уявіть себе первісними художниками одного з племен («Біла скеля», «Жовта печера», «Червона гора») і намалюйте обрану тварину за допомогою вугілля або сангіни.

Послідовність виконання роботи

1. Для роботи вам знадобиться аркуш тонованого паперу. Його слід підготувати: нанесіть світло-сіру акварель на всю площину аркуша. Коли папір підсохне, зібгайте його, а потім розрівняйте: фактура аркуша нагадуватиме стіни печери.
2. Визначте загальні розміри тварини з урахуванням композивання.
3. Уточніть пропорційне співвідношення частин тіла тварини: тулуба, шиї, голови, ніг, хвоста.
3. Промалюйте окремі частини тіла тварини й уточніть деталі малюнка.
4. Об'єднайте свої роботи для огляду експозиції «Первісні художники».

Етапи малювання тіл тварин

6. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ